

TISH QATTIQ TO‘QIMASI KASALLIKLARI.

Ilmiy rahbar - **Norova Mavjuda Baxodurovna**
BDTU Terapevtik stomatologiya kafedrası dotsenti,
tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa fanlari doktori (PhD)

Abduraxmonov Abdulaziz Nodirbek o‘g‘li.
Buxoro innovatsion tibbiyot instituti Stomatologiya
fakulteti 1-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz tishlarning qattiq to'qimalarining keng tarqalgan kasalliklarini, masalan, karies, tish eroziyasi va endemik flyuorozlarni ko'rib chiqamiz, ularning og'iz bo'shlig'iga ta'siri va tishlarning yaxlitligini saqlashda erta aniqlash va aralashuvning muhimligini ta'kidlaymiz. Ushbu qattiq to'qimalar kasalliklarining o'ziga xos xususiyatlari va davolash usullarini o'rganib chiqib, biz sog'lom tish va tish go'shtini saqlash uchun e'tibor va tezkor davolanishni talab qiladigan og'iz bo'shlig'i kasalliklari haqida bilim va xabardorlikni oshirishimiz mumkin.

Kalit so'zlar: tishlarning qattiq to'qimalari, emal, dentin, karies, tish eroziyasi. Tishning qattiq to'qimalari, jumladan emal, dentin va sementning salomatligi og'iz bo'shlig'i va umumiy farovonlikni saqlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Turli kasalliklar ushbu tish tuzilmalariga ta'sir qilishi mumkin, bu esa og'iz bo'shlig'i salomatligi va asoratlariga olib keladi. Tish qattiq to'qimalari kasalliklarining etiologiyasi, belgilari, diagnostikasi va davolashni tushunish stomatologlar uchun samarali yordam ko'rsatish va og'iz bo'shlig'i salomatligini yanada yomonlashishini oldini olish uchun juda muhimdir.

1. Tish kariesi bu og'iz bo'shlig'ining eng keng tarqalgan kasalliklaridan biridir. Karies paydo bo'lganda avvalo tish emali shikastlanadi, agar davolanmasa, u dentin (tishning qattiq to'qimalari) ni shikastlaydi. Karies lotin tilidan olinganda «chirish»

degan ma'noni anglatadi, xalq orasida karies «tish chirishi», «tish qurtlashi» degan atamalar bilan nomlanadi, ikkinchi atamani ishlatish tibbiyot nuqati nazaridan biroz noto'g'ri. Kariesning dastlabki belgisi — tish emalidagi qora dog'lar paydo bo'lishi. Agar bu dog'larga e'tibor berilmasa, karies diametri oshishi va patologiya tish to'qimalariga chuqurroq tarqalib, «teshik» paydo qilishi mumkin. Karies tish emalini va dentinni shikastlab, teshib o'tsa, u pulpa (tish yumshoq to'qimalari) ga yetib boradi va juda kuchli og'riqqa sabab bo'lishi mumkin. Pulpaning yallig'lanishi — pulpit deya nom olgan. Tishning zararlanishi darajasi qarab kariesni dog'lar (tish sirtida rang o'zgarishi), yuzaki karies (sirt zararlanish), o'rta karies (dentinning yuqori qismi zararlangan) va chuqur karies (dentin deyarli butunlay zararlanib, pulpagacha yetib borgan) ga ajratishadi. Bundan tashqari, emal, dentin va ildiz sementlarining karieslari alohida tasniflanadi — ildiz sementi kariesida kasallik milk ostida paydo bo'ladi.

2. Endemik flyuoroz-tish qattiq to'qimalarida qayd etiladigan bunday xastalik organizmga tashqi muhitdan ichimlik suvi orqali me'yordan ko'proq ftor elementining (suvda erigan holda) kirishi oqibatida yuzaga keladi. Flyuoroz bu ftor elementi chaqirishi mumkin bo'lgan gipoplaziyadir, desak ham xato qilmaymiz. Kishi organizmining ftorga bo'lgan bir sutkalik talabi 3,5 mg atrofidadir. Bu talab asosan ichimlik suvi tarkibida bo'ladigan ftor orqali qondiriladi. Organizmning ana shunday talabini qondirish uchun ichimlik suvining 1 litrida 0,8-1,2 mg ftor bo'lishi kifoyadir. Ichimlik suvi tarkibidagi ftor miqdori ko'rsatilgandan oshib ketgan hollarda flyuoroz xastaligi kuzatiladi. Flyuoroz xastaligi 5 xil shaklda namoyon bo'ladi.

3. Emal eroziyasi-Emal va dentinning biror qismi asta – sekin kamayishi natijasida tishlarda eroziya hosil bo'ladi. Sababi ma'lum emas. Tish chiyotkasi va pastasi natijasida, xo'l mevalar sharbati ta'siri tufayli bo'lsa kerak degan taxminlar bor. Asab, ruxiy kasalliklar, podagra, endokrin xastaliklari, ayniqsa, tireotoksikozda tishlarda eroziya uchrashi kuzatilgan. Tishlarda eroziya o'rta yoshlilarda, qariyalarda (40-80 yoshlarda) ko'pincha tepada kurak tishlarda bo'ladi, premolyarda ham bo'lishi

mumkin. Tishlarning asosan dahliz yuzasida yumaloq yoki likobchasimon nuqson–chuqurcha hosil bo‘ladi. Avval emal, so‘ngra dentinni zararlantiradi. Eroziya tubi, atrofi qattiq, silliq bo‘ladi. Eroziyaning boshlang‘ich emal taraqqiy etgan bosqichida emal va dentin zararlanadi. Tish eroziyasini 3ta bosqichga bo‘lgan:

Emal yuzasi.

Emalning hammasi.

Emal va dentin ham zararlangan bo‘ladi.

Tish eroziyasi aktiv o‘tkir va stabillashgan surunkali bo‘lishi va bir-biriga o‘tishi mumkin. Bunday bo‘lish tireotoksikozning qaytalanishida kuzatiladi. Emalning qattiqligi kamayadi. O‘rtacha 295 kg mm² bo‘ladi, normada 395 kg mm². Dentinning qattiqligi biroz oshadi –70 kg mm² bo‘ladi, normada 359 kg mm². Tishda eroziya bo‘lgan joyda nasmit pardasi yupqalashadi, prizmalarda o‘zgarish-demineralizatsiya bo‘ladi. Emalda mis, rux, temir, kobalt kabi mikroelementlar kamayadi.

Xulosa:

Tish qattiq to‘qimalarining ushbu kasalliklarining belgilari va alomatlarini tan olish, professional stomatologik yordamga murojaat qilish va og‘iz bo‘shlig‘i gigienasiga rioya qilish, shakarli va kislotali ovqatlarni cheklash va muntazam ravishda stomatologik tekshiruvlarga borish kabi profilaktika choralariga rioya qilish orqali biz tishlarimizni tish kasalliklaridan himoya qila olamiz. bu shartlarning zararli ta'siri va kelgusi yillar davomida og‘iz bo‘shlig‘imizni saqlab qolish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M.T. Александров. «Стоматология» – Москва: «ГЕОТАР-МЕДИА», 2008 г.
2. X.P. Komilov. «Terapevtik stomatologiya. Og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardasi kasalliklari» – Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2005-y.
3. S.H. Yusupov. «Tish jarrohligi stomatologiyasi va yuz-jag‘ travmatologiyasi» – Toshkent: «ILM ZIYO», 2005-y.

4. П.А. Леус. «Заболевания зубов и полости рта» – Минск: «Вишэйная школа», 1998 г.
5. Е.Б. Баровский. «Терапевтическая стоматология» – Москва: «Медицина», 2002 г.
6. Т.Г. Робитовой. «Хирургическая стоматология» – Москва: «Медицина» 2002 г.